

Ф. Г. Хагенбек - „Свещена билка. Тайният бележник на Фрида Кало“

Тази юлска нощ не беше като другите; дъждът бе се сгушил в ъгъла, за да отстъпи място на черния небесен плащ, обсипан със звезди и без раздърпани облаци, леещи сълзи върху жителите на градчето. Само лек ветрец свирукаше като хлапе, заиграло се между дърветата в градината на ефектна синя къща, задрямала в топлата лятна нощ.

И тъкмо в тази тиха вечер се разнесе неспирен тропот, който отекна във всяко кътче на „Койоакан“ – тропот от конски копита по калдъръма. Ехото от стъпките кънтеше във всеки ъгъл на къщите с високи керемидени покриви, за да предупреди обитателите им за пристигането на странен посетител.

В плен на любопитството – тъй като Мексико бе вече модерен град, оставил в миналото древните митове и селските легенди – жителите на „Койоакан“ прекъснаха вечерята си, за да надникнат през процепа на портите, и съзряха загадъчния ездач, следван от въздушен полъх, „присъщ на мъртъвци или призраци“. Едно дръзко куче изскочи и яростно залая срещу тайнствения пришелец, но това не стресна красивия бял жребец, а още по-малко възседналия го мъж – мрачен странник с къса кафява куртка и гърди с кръстосани на тях патрондаши. На главата си бе нахлупил сламена шапка с размерите на църковен купол, която засенчваше изцяло лицето му. Отдолу се различаваха само чифт поразителни искрящи очи и гъсти, стърчащи от двете страни мустаци. Откъдето минеше, старите хора залостваха вратите, завъртаха два пъти ключа и тракваша резето; те все още пазеха страшни спомени от Революцията, когато такива посетители носеха със себе си разруха и опустошение.

Конникът спря на ъгъла на улица „Лондрес“ пред боядисана във виолетово-синьо къща. Кобалтовосинята ѝ фасада заявяваше гръмко нейната своеобразност в квартала. Разположените от двете страни на портата прозорци приличаха на исполински клепащи. Конят потръпна нервно, но се успокои, щом ездачът слезе и нежно потупа шията му. След като намести шапката и патрондашите, странникът се запъти решително към вратата и дръпна шнура на камбанката. Разнесе се звън. Веднага се запали електрическа лампа и освети прага на къщата, разкривайки армия от нощни пеперуди, пърхащи отчаяно около крушката на входа. Когато Чучо, помощникът, задължителен за всеки уважаващ себе си дом, надникна навън, той видя посетителя, който впери очи в него и пристъпи крачка напред. Разтреперан, пазачът го пусна да влезе, но не и преди да се прекръсти няколкократно, докато редеше Аве Марии. Без дума да продума, гостът прекоси пруста с големи крачки и стигна до красиво помещение, украсено с ръчно изработени мебели, екзотични растения и доколумбови идоли. Къщата бе пълна с контрасти. В нея съжителстваха предмети – спомени за отминали скърби и радости, някогашни мечти и настоящи успехи. Всяка вещ разказваше за личния мир на собственичката си, която очакваше посетителя в стаята си.

Новодошлият мина през всяка стая с непринудеността на човек, който ги знаеше наизуст. По пътя се натъкна на огромен картонен дявол с рунтави мустаци на хлебар, който, вместо да бъде изгорен през следващия Великден, щеше да служи като модел за някоя картина на собственичката си; мина покрай захарни черепи, които му се хилеха с вечната си сладникава щастлива усмивка; остави зад себе си ацтекските фигури с погребални препратки и колекцията от пропити с революционни идеи книги; пресече салона, приютявал творци, променили страната, и политически лидери, преобразили света, без да се спира да разгледа старите семейни фотографии на някогашните наематели, нито картините, чиито ярки цветове подскачаха като опиянена от мескалови изпарения дъга; накрая стигна до облицованата с дървена ламперия трапезария, която тъгуваше по безгрижния смях и шумните сбирки.

Синята къща бе място, където приятелите и познатите бяха посрещани с радост, а конникът бе отдавнашен познайник на стопанката; ето защо, още щом го зърна, готвачката Еулалия се втурна към кухнята, покрита с пищни декоративни плочки, да му пригответи сандвичи и нещо за пиене. От всички помещения в къщата кухнята бе пулсиращото сърце, което превръщаше бездушната сграда в живо същество. Синята къща бе повече от обикновено обиталище за господарката си; беше неин храм, подслон и олтар. Синята къща беше Фрида, в нея тя пазеше своите спомени от пътуването си през живота; бе място, където портретите на Ленин, Сталин и Мао Дзъдун съжителстваха безпроблемно с примитивни олтари на Гваделупската Дева. Месинговият креват на Фрида бе обграден от огромна колекция от порцеланови кукли, оцелели в няколко войни, невинни червени дървени колички, кубистични обеци с формата на ръце и сребърни медальони като знак на признателност за помощта на някой светец. Всичко свидетелстваше за забравените желания на осъдената да живее прикована на легло жена: Фрида, светицата – покровителка на тъгата, страстната жена, художничката на агонията, лежаща в постелята с поглед, вперен в огледалата, които безмълвно се състезаваха да ѝ показват най-красивия ѝ образ, предрешена като теуанка, като жена от племето сапотеки или като смесица от всички мексикански култури. Най-безмилостно от всички бе едно монтирано над леглото ѝ, което настоятелно я поставяше лице в лице с темата на цялото ѝ творчество: нея самата.

Когато странникът влезе в спалнята, Фрида обърна горестното си лице и очите им се срещнаха. Беше слаба, с изпито лице и немощна. Изглеждаше на повече години от половината век, който бе изживяла. Погледът на кафявите ѝ очи бе далечен и отнесен заради големите дози обезболяващи, които си инжектираше, за да облекчи болката, и от текилата, в която давеше любовната мъка. Тези очи, изтляващи въглини, в които някога гореше огън, когато говореше за изкуство, политика и любов, сега бяха отсъстващи, тъжни, ала най-вече – уморени. Едвам се помръдна; ортопедичен корсет я държеше в плен и ограничаваше свободата ѝ. Единственият ѝ крак мърдаше нервно и търсеше другия, ампутиран няколко месеца по-рано. Фрида погледна посетителя, припомняйки си предишните им срещи, всяка от които свързана с някакво нещастие. Бе чакала тази с отчаяние и когато стаята ѝ се изпълни със силен мирис на поле и влажна пръст, разбра, че Вестоносеца най-сетне бе се отзовал на призива ѝ.

Сега той просто стоеше до леглото ѝ, спрял блестящ поглед върху крехкото натрошено тяло. Не се поздравиха, между стари познайници безползните правила за вежливост бяха излишни; Фрида само повдигна глава, сякаш питаше как е там, откъдето идваше, а той отвърна с докосване на широкополата си шапка с ръка, да покаже, че всичко е наред. Тогава Фрида извика гневно Еулалия, за да се погрижи за госта. Гласът ѝ бе груб, сопнат. Някогашният ѝ закачлив и жизнерадостен нрав бе погребан с ампутирания ѝ крак; беше умрял покрай операциите и страданието, причинено от болестите. В отношението си към хората беше като горчив лимон.

Прислужницата се появи с голям изящен поднос, украсен с цветя и с избродирана с птици салфетка, на която можеше да се прочете думата „Тя“, написана с листенца от бяла роза. Постави подноса с почерпката за госта – бутилка текила и мезе, на масичка до леглото. Притеснена заради присъствието на мъжа, Еулалия наля напитката в две чаши от духано стъкло в същия син цвят като къщата, а до тях сложи други две със сангрита, после поднесе мезето: прясно нарязана салата „Петльов клюн“, сирене панела на фурна и лимони, нарязани на четвъртинки. Още преди киселите усмивки да избледнеят, Еулалия се измъкна.

Не можеше да сдържи тръпките, които я побиваха от присъствието на странника по това време на нощта; от него настръхваше. При първа възможност увери останалите домашни помощници, че не бе видяла тялото му да хвърля сянка. Затова, подобно на

Чучо, закаканиза нужните Аве Марии и Отче наш, за да се предпази от уроки и да пропъди гробовния полъх.

Фрида взе чашата с текила. С характерното за нея повдигане на сключените вежди изля съдържанието ѝ в устата си, отчасти, за да облекчи пронизващата тялото ѝ болка, отчасти, за да направи компания на госта си. Вестоносеца стори същото, но не отпи от сангритата. За жалост, пренебрегна и мезето, приготвено по рецепта, на която Луле, предишната съпруга на Диего, бе научила художничката. Фрида си наля още една чаша. Не беше първата за деня, но щеше да е последната в живота ѝ. Алкохолът се хлъзна в гърлото ѝ и пробуди задрямалия ѝ разум.

– Повиках те, за да занесеш съобщение на Кръстницата ми. Искам да променя срещата ни. Тази година няма да има дарове за Деня на мъртвите. Искам да дойде утре. Кажй ѝ, че се надявам пътуването да бъде радостно и че този път не желая да се върна.

Фрида замълча, за да даде време на Вестоносеца да отвърне, но както винаги той не го стори. Макар никога да не чу гласа му, тя не се отказваше да му говори. Само гладните му очи, в които звънтеше зов за земя и свобода, се втренчиха в нея. Изпи последната си текила в знак на солидарност, обърна се и излезе от стаята, като дрънкаше с шпори, оставяйки художничката с разбит на парчета живот, също като скелета ѝ. Вестоносеца тръгна през двора с широки крачки на надзирател в ранчо и прекоси градината, където папгалите, кучетата и маймуните вдигаха врява, щом забележеха присъствието му. Стигна до входната врата, която Чучо бе отворил, и се сбогува със съдържано кимване, докато уплашеният прислужник се кръстеше по-начесто от вдовица на неделна служба. Яхна отново белия си кон и изчезна надолу по улицата в синьо-черната нощ.

Щом чу копитата да се отдалечават след ледения вятър, Фрида стисна в ръка перото, от което капеше черно мастило. Надраска едно изречение в дневника си и го украси с рисунки на черни ангели. Когато свърши, очите ѝ бяха пълни със сълзи. Затвори бележника и отново извика готвачката, после извади от нощното шкафче омачкан черен тефтер, стар подарък от по-щастливи дни, в които все още можеше да мечтае да живее. Даде ѝ го приятелката ѝ Тина няколко месеца преди да сключи брак с Диего. Освен спомен бе единственият подарък от сватбата, който съхраняваше и ценеше. Отвори го на първата страница и с незабележимо движение на устните прочете: „Имай смелостта да живееш, защото да умре може всеки“. Започна да прелиства страниците бавно и внимателно като библиотекар, попаднал на Библия, написана върху древен пергамент. Всеки лист съдържаше скрито съкровище, частици от живота ѝ, излели се в готварски рецепти, които бе подправила като вкусна гозба със стихове и мнения за всеки от хората в живота си. Тя самата на шега го наричаше „Книгата на свещената билка“, тъй като в него бе записала рецептите, които използваше всеки път когато приготвяше олтара за Деня на мъртвите, спазвайки даден преди много години обет. Порови се из страниците, напоени с аромат на канела, пипер и снопчета свещена билка, докато откри онази рецепта, която щеше да даде на Еулалия.

– Имам много важна задача за теб, Еулалия. Утре ще направиш това ястие точно както съм го записала. Ще отидеш на пазара рано-рано да купиш всичко необходимо. Искам така да го сготвиш, че пръстите да си оближеш – каза ѝ, като сочеше рецептата. Спря за миг, за да потисне мъката, че животът ѝ изтича, и продължи с нарежданията:

– След като петелът пропее, ще го хванеш и ще го заколиш за яхнията.

– Фридите, мигар ще убиеш клетия Господин Кукуругу? – попита удивена Еулалия. – Ами че той ти е любимец. Глезиш го, сякаш ти е дете.

Фрида не си направи труда да отговори, просто извърна лице, затвори очи и се опита да заспи. Еулалия излезе, притиснала тефтера до сърцето си. В леглото, което бе неин затвор, на Фрида ѝ се присъниха угощения, захарни черепа и картини от една изложба. Когато се събуди, Еулалия вече я нямаше. Домът ѝ бе потънал в тишина. У нея се

прокрадна съмнението, че посещението на Вестоносеца и целият ѝ живот, включително първата ѝ смърт, бяха просто игричка на опиатите, предписани ѝ срещу измъчващата я болка. След дълъг размисъл осъзна, че всичко е истина, и избухна в плач от гняв и мъка, докато сънят не я обори отново, за да я отведе далеч от действителността.

Часове по-късно Диего дойде от ателието си в квартал „Сан Анхел“. Когато влезе в спалнята да види Фрида, откри я заспала с болезнено изражение на лицето. С изненада забеляза върху нощната масичка полупразна бутилка текила и две чаши, от които все още дъхаше на алкохол. Озадачи се още повече, след като прислугата го увери, че господарката не била посрещала гости. Придърпа люлеещия се стол до леглото на жена си. Взе ръката ѝ внимателно, сякаш бе от крехък порцелан, и я погали нежно, със страх да не я нарани; междувременно паметта му пътуваше през годините на общите им спомени. Замисли се за огъня, скрит в това малко тяло, което обичаше страстно, но и с благоговение, каквото син изпитва към майка си. Припомни си вкуса на любовните им нощи, увенчани от изящните бели, малки като праскови гърди на Фрида, от закръгления ѝ задник, и в ума му изплува денят, когато ѝ го каза, а тя кокетно отвърна само: „Задникът ми е като свещената билка, нали?“. После му обясни, че листата на това растение са с форма на сърце. Плака няколко минути при вида на превърналия се в потрошена машина някогашен извор на страст. Сънят го споходи, докато шепнеше: „Моята Фрида, моята малка Фрида...“.

На следващото утро, след като любимият петел на художничката обяви новия ден, както чудодейно бе го правил повече от двайсет и две години, му извиха врата и го сготвиха. Фрида обаче така и не го опита.

В медицинския доклад бе отбелязано, че смъртта ѝ е резултат от белодробно усложнение. Със съучастие на съответните власти Диего успя да избегне да ѝ бъде направена аутопсия. От този миг версията, че се е самоубила, се разнесе като аромата на сутрешно кафе, варено на бавен огън.

Сърцераздиращите последни думи, които Фрида написала в дневника си, били: „Надявам се, че пътуването ще е щастливо и че този път няма да се върна“.